

Materiāls tapis
sadarbībā ar
Valsts reģionālās attīstības
aģentūru

Valsts reģionālās
attīstības aģentūra

Muzeji – kā senais sadzīvo ar mūsdienīgo

Informācija Muzeju biedrības mājaslapā vēsta, ka Latvijā ir vairāk nekā 200 iestāžu, kas sevi dēvē par muzejiem. No tiem apmēram puse ir akreditēti, un lielākā daļa pieder pašvaldībām. Akreditētas (Staiceles muzejs šobrīd gaida komisijas atzinumu nākamajam termiņam – I.B.) ir arī visas trīs šeit aplūkotās mūspuses iestādes, kas saņem finansējumu gan no savas pašvaldības, gan valsts, iesaistoties galvenokārt Valsts kultūrkapitāla fonda projektos.

Kādreiz muzejs bija vieta, kur drīkstēja tikai skatīties un klausīties, bet ne kaut kam pieskarties un līdzdarboties, bet nu tā vairs nav. Sarunā ar Salacgrīvas, Limbažu, un Staiceles lībiešu muzeja Pivālind vadītājiem mēģinājām noskaidrot, kā šodien rit darbs, kad līdztekus vēsturei, kas jāsaglabā, ienāk mūsdienīgais, piemēram, iespējas šo pagātni atspoguļot.

Grib, lai cilvēki atnāk arī klātienē

Salacgrīvas muzejs dibināts 1998. gadā. Tas atrodas ēkā, kas celta uz pilsētas vecās biedrības mājas pamatiem. Muzejs vēsta par Salacgrīvas un novada seno un ne tik seno pagātni, lielu uzmanību veltot zvejniecības tēmai, tostarp nēģiem, jūras piekrastei un Salacai. – *Vēlamies savu novadu rādīt kā Ziemeļvidzemes pērli ar tās bagātīgo kultūrmantojumu. Mums jābūt savas teritorijas vēstures centram, kurā gan vietējie iedzīvotāji, gan tūristi un pētnieki var saņemt vajadzīgo informāciju, – uzsver iestādes vadītāja Ieva Zilvere. Viņa un arī krājuma glabātāja Iveta Kalniņa atzīst, ka pēdējos gados skolēni uz muzeju tiek vesti retāk. Tas, viņuprāt, saistīts ar tēmu maiņu skolu projektos. Toties nāk studenti, arī zinātnieki un vēsturnieki. Muzeja apmeklētājiem pieejami ne tikai krātuves materiāli, bet arī gadu gaitā savāktā bibliotēka. – Visiem atvērtu datubāzi ar internetā skatāmiem materiāliem un fotogrāfijām pagaidām neesam ievietojuši; gribam, lai cilvēki atnāk arī uz muzeju un redz, kas te notiek. Protams, tie, kas ir ļoti tālu, to nevar*

tik vienkārši izdarīt. Iespējams, digitālā ekspozīcija ar laiku tiks pielāgota tā, lai ar to var iepazīties, teiksim, arī novada mājaslapā, – spriež Ie. Zilvere.

Vasarās būtisku apmeklētāju daļu veido individuālie tūristi no Somijas, Igaunijas, Vācijas, Francijas, Krievijas, pat Austrālijas, Ķīnas, ASV u.c. Vietējie ļaudis sarosās, kad muzejā ir kāds pasākums. Maināmo ekspozīciju cenšas veidot saistībā ar novadniekiem, un dažkārt viņi paši izrāda iniciatīvu par sadarbību. Tā ir, piemēram, ar mākslas skolu un fotobiedrību, šobrīd iespējams aplūkot salacgrīvieša Valda Ozoliņa pastmarku kolekciju. Darbinieces priecājas, ka pēc remonta var ērti kaut ko izlikt arī kāpnutelpā. Ienākot vestibīlā, ierakstā dzirdamas dabas skaņas, kas jau rada patīkamu sajūtu. Turpat novietotais skārienjutīgais ekrāns (informācija arī krievu un angļu valodā) ir ieslēgts ik dienu, jo allaž kāds apmeklētājs pieiet pie tā un kaut ko paskatās. Vēl atnācēji dažkārt vēlas pārgērbties seno laiku drēbēs un iemūžināties fotostūrītī ar palielinātu Salacgrīvas pastkarti fonā. Pastāvīgās ekspozīcijas Zutiņš mūrdā telpā televizorā iespējams uzlikt DVD par nēģiem, ļauts dar-

Salacgrīvas muzeja vadītāja Ieva Zilvere (no kreisās) un krājuma glabātāja Iveta Kalniņa pie skārienjutīgā ekrāna, kurā iespējams atrast svarīgākās ziņas par pilsētas un apkaimes vēsturi, kā arī skatīt plašu foto klāstu

boties ar koka konstruktoru un puzlēm. Taču sarunbiedres domā, ka drīz būtu laiks pastāvīgo izstādi nomainīt vai uzlabot un paplašināt un jau esošos materiālus pārveidot interaktīvā formātā. Kad un kā tas izdosies, lielā mērā atkarīgs no finansējuma. – *Būtu jauki, ka cilvēks aplūko izstādi un, ja vēlas papildu informāciju, nospiež pogu un ekrānā izlasa, – iztēlojas vadītāja. Lai vairāk izmantotu muzeja potenciālu, vēl gribētos interesentiem piedāvāt muzejpedagoģiskas vai mūžizglītības programmas, bet tam tad vajadzētu atsevišķu darbinieku. I. Kalniņa papildina, ka tehnoloģiju ienākšana šajā darbā ir likumsakarīga un jaunu lietu apguve ir dabiska – sāk darīt, un viss notiek.*

Muzejs lepojas ar plašu fotogrāfiju kolekciju, sākot ar attēliem no 19. gs. beigām. Tas ir īpaši vērtīgi, ja grib uzzināt un salīdzināt, kas gadu gaitā mainījies. Daudz ko var skatīt arī jau pieminētajā skārienjutīgajā datorā, tai skaitā kādreizējo vai joprojām esošo objektu atrašanās vietas kartē. Lai šīs vēstures liecības sasniegtu

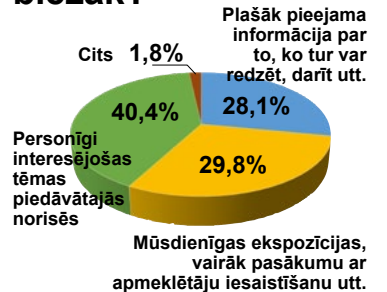
plašāku auditoriju, muzejnieces par dažādām tēmām, nereti atsaucoties uz tābrīža aktualitātēm, regulāri sagatavo fotopublikācijas *Salacgrīvas Novada Ziņām*, pa reizei arī *Auseklis*. Tāpat kā no citiem Latvijas muzejiem, arī no Salacgrīvas krājuma vienības tiek ievadītas Nacionālajā muzeju krājuma kopkatalogā (NMKK). – *Mums to kopumā nebija tik daudz, tāpēc pāris gados tikām galā un nu vadām tikai jaunieguvumus, – skaidro vadītāja.*

Runājot par telpām, sarunbiedres atzīst, ka visvairāk izjūt papildu krātuves trūkumu, kur glabāt lielmēra priekšmetus. Arī atrašanās 2. stāvā nav tik ieraugāma no ārpuses. Iecerēts, ka uz *Via Baltica* izvietos vides objektu ar spilgtāku norādi par muzeju. – *Tam būtu jāatrodas savā mājā ar kultūrvēsturisku nozīmi vai speciāli šim mērķim būvētā, bet tās ir nākotnes vīzijas. Izskatās gan,*

Aptauja par muzeju apmeklēšanu

Internetā piedāvāto aptauju par muzeju apmeklēšanu aizpildīja 36 respondenti, kuru vidējais vecums ir 41,5 gadi. Lielākā daļa no tiem uz šīm iestādēm dodas vairākas reizes gadā, daži tikai Muzeju naktī vai retāk. Cilvēkus saista aktuālas izstādes, tikšanās ar to autoriem, iedvesmo mākslasdarbi. Vieniem tā ir iespēja uzzināt vairāk par vēsturi pašiem un parādīt to jaunajai paaudzei. Vēl ir apmeklētāji, kuri tur gūst noderīgu informāciju mācību darbam vai pētot kaut ko individuāli.

Kas jūs mudinātu apmeklēt muzejus biežāk?

ka tuvākajā desmitgadē paliksīm tepat, ņemot vērā arī mūsu lejasstāva kaimiņa – bibliotēkas – ieceri par Bibliokuģi, kur zem viena jumta būtu gan mēs, gan jauniešu centrs, – stāsta vadītāja. Tāpat viņa ļoti cer, ka reiz izdosies atjaunot Upesjennas, lai parādītu viensētas saimniecību pilsētā un rūpētos par koka arhitektūras saglabāšanu.

Jaunas vēsmas var ienest paaudžu maiņa

Limbažu muzejs izveidots 1982. gadā, sākotnēji atradies Duntē. Apzina, pēta, saglabā un popularizē Limbažu pilsētas un novada kultūrvēsturisko mantojumu, īpaši izceļot Latvijas himnas autora Baumaņa Kārļa devumu. Turklāt ekspozīcija par šo dižo novadnieku aprīkota ar interaktīvām iespējām apmeklētājiem. Tāpat digitālās planšetes papildināja muzejā nesen rādīto izstādi par vilnu. – *Jaunās tehnoloģijas muzejā cilvēki nemaz tik ļoti nepieprasa. Tās pat sāk apnikt, jo arī mājās ar tām esam pārņemti. Savā darbā gribam tomēr balstīties uz kultūras mantojumu, senatnīgumu un autentiskajiem priekšmetiem, – skaidro Limbažu muzeja direktors Jānis Ulmis. Kā tas viss virzīsies tālāk, laiks rādīsot.*

Pa šiem gadiem ievērojami attīstījusies arī iestādes vēsturiskā apkārtnē, piemēram, pilsdrupu teritorija, kas tagad ir regulāri apdzīvota, ieskaitot tur rīkotos pasākumus. Acīmredzami mainījies arī muzeja ēkas ārējais veidols. Būtisks jaunievedums, kur Limbaži bija vieni no pirmajiem valstī, ir atklātās krātuves izveide. Tā atrodas kādreizējā depo ēkā. No vienas puses, tas ļauj interesentiem brīvāk apskatīt un aptaustīt eksponātus, bet no otras – tas ir

rīks, ka kaut kas no izmērā mazākām lietām var arī pazust, un tādi atsevišķi gadījumi bijuši.

– *Man Limbažu muzeja direktora amatā aizritējis jau 31 gads, jādomā par paaudžu maiņu, un tas attiecas arī uz krājuma glabāšanu. Vēlētos šeit redzēt ienākam gados jaunākus, bet zinošus speciālistus, iespējams, muzejs tad kļūtu arī mūsdienīgāks, – pieļauj J. Ulmis. Sprotams, pievilināt jaunos spēkus ir grūti, jo atalgojums nav konkurētspējīgs. Viņš uzsver, ka, līdzīgi kā daudzos reģionu muzejos, arī visu vēlmju īstenošanai naudas allaž ir par maz, – kaut vai krājuma priekšmetu restaurēšanai. Kopējais tajā esošo vienību skaits ir konsekvēnti audzis – līdz 52 000. Tā kā tas ir milzīgs apjoms, muzejnieki joprojām turpina tās digitalizēt un ievadīt NMKK. Ierakstot kopkataloga mājaslapas meklētājā prasīto, ikviens var apskatīties, kas kurā Latvijas muzejā atrodas. Vākt jaunus priekšmetus limbažnieki aktīvi necenšas, jo jau pašreizējiem trūkst vietas, tādēļ aizvien tiek gaidīts no pašvaldības uz Burtnieku ielas 7.d nama sakārtošanu šādām vajadzībām.*

Līdzīgi kā Salacgrīvā, arī Limbažos jūtams, ka mazāk nāk skolēnu grupas, kaut uz pusslodzi strādā speciāls pedagogs. Apmeklētāki bērndarznīku un skolu audzēkņu vidū ir muzeja rīkotie tradīciju pasākumi. Darbinieki secinājuši, ka salīdzinājumā ar ikdienu ļaudis tik kuplā skaitā ierodas uz Muzeju nakti, jo ieeja tajā ir bez maksas, turklāt kāds varbūt tikai tad šeit nokļūst pirmo reizi.

Jāatrod līdzsvars starp realitāti un tehnoloģijām

Staiceles lībiešu muzejs Pivālind darbojas kopš 1999. gada, izvietots divās ēkās. Tas iepazīstina ar lībiešu vēsturi un kultūras mantojumu Staiceles apkārtnē ap Salacu, kā arī pilsētas un apkaimes vēsturi. Tajā būtiska loma ir papīrfabrikai, Lielajai ielai, lauku sētu ekspozīcijai. Iestādes vadītāja **Indra Jaunzeme** stāsta, ka muzejs rīko dažādas izstādes un tradīciju pasākumus, aktīvi sadarbojoties arī ar citām vietējām kultūras iestādēm un novada Tūrisma informācijas centru. – *Pirms dažiem gadiem uzrakstījām projektu ekspozīcijas «Šis brīnišķīgais ceļš uz tēva mājām» modernizācijai, tobrīd vēl nezinot, kā īsti darbosies paredzētais skārienjutīgais ekrāns. Tas ļauj aplūkot apkārtnes apdzīvotās un neapdzīvotās sētas digitālā kartē, un interese par to ir. Šāda iespēja ir labs palīgs darbā, lai nevajadzētu pārcilāt daudzās mapes, – teic sarunbiedre. Staiceles muzejs nereti sagatavo digitālā formātā skatāmas izstādes arī citiem, piemēram, tādas tapušas par baznīcas vēsturi, futbolu, parku, tāpat uz pilsētas svētkiem. Ieguvējs ir arī pats muzejs, jo pēc tam materiāli paliek arhīvā. I. Jaunzeme novēro, ka šādā veidā padziļinās arī iedzīvotāju interese par savas dzīvesvietas pagātni. Vēl sakrāti bagātīgi videofondi, ko var izmantot kaut vai pilsētas svētkos. Nākamā iecere ir sagatavot digitālu ekspozīciju par muzikantiem Rozēnos, to papildinot ar reālu izstādi. Ideju netrūkstot, bet laika to īstenošanai gan. Viņa arī aizdomājas, cik tālu aiziesim muzeju virtualizācijā. Pašai šķiet, ka reiz tas apniks un būs jāatgriežas pie kaut kā reālāka.*

Starptauces muzeja apmeklētājiem ir daudz viesu no Igaunijas, pārsvarā vidējā un vecākā paaudze. Dažas kundzes pat brauc atkārtoti, jo viņām tur ļoti patīkot. No Latvijas ir diezgan senioru, ģimenes ar bērniem. Notiek sadarbība ar vietējo pamatskolu un vēstures pulciņu, piemēram, organizējot pārgājienu pa vecā bānīša pēdām.

Ilvas BIRZKOPES teksts un foto